

ԹԱՓՈՒՐ ԳԵՐԵՋՄԱՆԻՆ ԱՌՋԵԻ

ԱՆՄԱՀՈՒԹԵԱՆ ՏՕՆԸ

Երկրաշարժի ահաւոր եւ աղիտալի ցնցումէն՝ շիրմաբարձ քաւայեցաւ եւ անփուն հսկող պահակներու զարհուրած աչքերուն առջեւ պարզուեցաւ թափուր գերեզմանը:

Մահը լեց իր թանկագին աւարը եւ Յիսուսի հրաշալոյս յարութեամբ չնչուեցաւ մարդկային մտածողութենէն մահուան սահմակեցուցիչ մղձաւանջը:

Այդ մեծ ու աննախընթաց հրաշաղէպէն ասդին՝ Յարութիւնը դարձաւ նոր հաւատքին յարածածան դրօշը, որուն ներքեւ կը մղուի սրբազան պայքարը Քրիստոնէութեան գոյատեւումին: Դրօշ մը, որ հպարտօրէն իրենց ձեռքերուն մէջ բռնեցին Աւետարանին անվախ ու եռանդուն ջահակիրները:

Եւ ուրիշ հազարաւորներ ալ՝ փորձեցին կրօնահալած փրփակամտով անպատուել ու պատռել գայն:

Աւելի ուշ՝ Ներոններ, Դրակղիանոսներ եւ հաւատքի հալածիչներ՝ հուրով ու սուրով առաջնորդեցին Յարուցեալին աշակերտներն ու հետեւորդները ամենէն չարչարալից ու փստմեղի մահուան:

Եւ այսօր, սեւ ուժերու կողմէ բազմահնար կերպերով կը շարունակուի հալածանքը խօսքով ու գրով ճշմարտութեան դէմ եւ կը ջանան լսելի հրատարակութիւններով անհետացնել Յարուցեալին լուսաճառանքը հետքերը երկրի երեսէն:

Բայց բոլոր ժամանակներու ֆրիստոսանուէր սերունդները իրենց հաւատքի հաւատարմութիւնը եւ ուժը կը պահեն եւ հոգեկան բարձրագոյն պատնէշներու վրայ կը ցուցաբերեն իրենց

գոհաբերութեան անբեկանելի մատուցումները:

Որքան ալ Քրիստոսի հետեւորդները երկար դարերու ընթացքին ծաղրուելու հալածուելու են, ճշմարտութիւնը իր անվատ պայքարը շարունակելու է եւ մնացել է իր դիրքերուն վրայ անառիկ ու յաղթական:

Մերօրեայ անաստուածները կ'ուզեն տեսնել ո՛չ թէ Յարուցեալ Յիսուս մը, այլ հասարակ մեռեալ մը, պարզ ուսուցիչ մը, մանկավարժ մը, հիմնաւորաց մարգարէ մը, փիլիսոփայ մը եւ ոչ թէ այս բոլորէն վեր կատարեալ մարդ մը եւ կատարեալ Աստուած մը:

Եւ կան տակաւին, լրբութենէ վկայուած ամբարիշտներ, որ կ'ուզեն Միածին Որդին կոչել ցնորք, առասպել, խաբէութիւն, երեսակայութիւն:

Որքան ալ սակայն անհաւատութեան հողմերը սաստկաշունչ փչեն ու սուլեն, Յարութեան արեւափառ լոյսը տիեզերական տարածքով պիտի ջահաւորէ հոգիները Աւետարանական ճշմարտութիւններով:

Այն սերունդները, որ արեւան գոհողութիւններով բարձր բռնեցին ՅԱՐՈՒՑԵԱԼԻՆ ԴՊՇԸ, անոնք լաւ հասկցան ճշմարիտ կեանքին նպատակը, որ կը բանար իրենց ներքին տեսողութեան առջեւ լուսաճառանքը ճանապարհը դէպի յաւերժութիւն եւ համաձուլում Տիեզերական Հոգիին հետ:

Ներկայ աշխարհի փառսային թռուրդներէն մէջ ամբարիշտներու յարուցած խժալուր աղմուկին մէջ առաւել կը քիւրեղանայ ֆրիստոնեայ մարդոց հաւատքը եւ բերկրալից կը դարձնէ Յարութեան

հրաշալոյս Աւետիսը:

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ այս ուղղափառ հաւատքը անխախտ պահեցին մեր նախահայրերը ոչ միայն իրենց կենաց խաղաղ շրջաններուն մէջ, այլեւ՝ իրենց տառապալից գոյութեան օրհասական ճգնաժամներուն:

Հայ բազմատանջ ու գերուած ժողովուրդը՝ իր հաւատքի խոնարհամբար ստացաւ երկինքէն իր մեծ ցաւերուն եւ մեծ կորուստներուն դրական պատասխանը եւ որմէ խրախուսուած մղեց ճշմարտութեան պատերազմը միշտ աննահանջ ու միշտ յաղթական:

Քրիստոս յարեաւ ...:

Այս հոգեպարար եւ հոգեշահ քառերուն վրայ հաստատեցին Առաքեալները, ու նաեւ՝ բոլոր ժամանակներու Աւետարանին եռանդուն քարոզիչները իրենց պայքարը ու անվարելի անձնագոհողութիւններով ջանացին ազատագրել մեղքի կապանքներու տակ հեծող տարաքախտ ժողովուրդները, ցոյց տալով անոնց փրկութեան եւ երանութեան ճշմարիտ ու շիտակ ճամբան:

Փրկչին ՀՈԳԵԻՈՐ ՅԱՐՈՒԹԵԱՄԲ ոգեւորուած Քրիստոնեայ Աշխարհը հասկցաւ, որ մահը իր սարսափազդու թշնամին չէ ...:

Ապականացու մարմինը չէ, որ երկինք կը բարձրանայ, որ երբեք չի մեռնիր ու կը մնայ ընդմիշտ կապուած Փրկչին խաչին հետ:

Խաչը քերաւ յարութիւնը, խաչէն ծնաւ անմահութիւնը եւ խաչը դարձաւ վեռական յաղթութիւններու այլամերժ խորհրդանիշը:

Շատեր կ'ուզեն յարութիւնը, կ'ուզեն սակայն՝ առանց խաչի գոհողութեան: Կ'ուզեն փրկութիւնը, բայց Փրկիչը չեն ուզեր:

Եւ շատ շատեր այս վայելքի օրերուն կը գտնեն խաչը, առանց սակայն յարութեան

լոյսին:

Յիսուս, որպէս կատարեալ մարդ եւ կատարեալ Աստուած խաչին վրայ ցուցաբերեց իր առաքելական գործին սրբութիւնը եւ վսեմութիւնը՝ մարտիրոսական մահով:

Թէեւ պահ մը խաչին վրայ քեւեռեալ՝ երեւցաւ մեծ պարտեալի մը նուաստութեամբ եւ հրեայ իշխանութիւններուն վրայ թողուց հասարակ խաչեալի մը արգահատելի տպաւորութիւնը, բայց խաչելութենէն ետք պարզուած յարութեան գեղատեսիլ իրողութիւնը՝ յեղաշրջեց ժողովուրդին հոգեվիճակը երկրաշարժային ցնցումներով:

Խաչին վրայ՝ ամենամեծ ու ամենաբարձր սէրը հանդիպեցաւ սեւ ուժերու ատելալատ կիրքերուն եւ յաղթեց:

Ամէն հայ հաւատացեալ, որ Յարուցեալին կեանքը կ'ապրի՝ չի մոլորիր ճշմարտութենէն ու չի ստուերածեր իր յոյսերուն հեռանկարը վիատեցուցիչ խոհերով: Եւ լաւ գիտէ, թէ որքան խաւարակոտ ըլլալ գիշերը, պիտի չուշանայ արեւածագը տարածելու իր լոյսը եւ ջերմութիւնը հորիզոնէ հորիզոն:

Եթէ Գողգոթայի անմեղ դատապարտեալը յարութիւն չ'առնէր ու իր ետեւ չ'թողուր թափուր գերեզման մը, իրապէս մահուան դժնետեսիլ ներկայութիւնը դող ու սարսափ պիտի պատճառէր մահկանացու մարդուն:

Որքան ատեն մերօրեայ անաստուածները մեծաքերան յայտարարեն, թէ պատրանք ու խաբէութիւն են Աւետարաններու պատգամած ճշմարտութիւնները, Խաչը եւ Յարութիւնը մշտնջենապէս պիտի ոգեւորեն Յարուցեալին հաւատարիմ հետեւորդները:

Խաչին շուրջին տակ եւ Յարութեան լոյսին մէջ ծաղկեցաւ քրիստոնէական քաղաքակրթութիւնը եւ հայ ժողովուրդին հոգեւոր մշակոյթը:

Այս անտարակուսելի հաւատքն է, որ երկու հազար տարիէ ի վեր յարանուն ծաղկում եւ ներշնչում կու տայ մարդկային հոգիին ու իմացականութեան:

Մեծահրաշ ու գեղանամանչ յոյս մըն է, որ յաւետ պիտի երանաւետէ բարեպաշտ հոգիները ու պիտի փաղցրացնէ ուղեւորութիւնը մահկանացու մարդուն դէպի իր յաւիտեանական հայրենիքը:

Երբ կայ թափուր գերեզմանը՝ ամենուրեք պիտի ղողանջեն եկեղեցիներու գանգակները եւ փրիստոնեայ աշխարհը համասիրտ ցնծութեամբ պիտի տօնախմբէ Փրկչին Յարութեան յաղթանակը:

Միայն խաչի ճանապարհով պիտի գտնէ հայ հաւատացեալը իր ճակատագրին ուղղութիւնը ու պիտի հանդիպի Լոյսի Աղբիւրին, որ Յարուցեալ Փրկիչն է:

ՎԱՐԴԱՆ Ա. ՔԶՆՅ. ՏԻԻԼԿԷՐԵԱՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՊԱՇՏԱՄԱՆՅ*

206. ՊԱՇՏԱՄՈՒՆՔԻՆ ՏԵՍԱՎՈՆԵՐԸ

Պաշտամունքին մասին ընդհանուր կերպով խօսեցանք, երբ Աստուածութեան եւ կրօնից մասին խմբաժողովական սկզբունքներ յատուցեցինք: Հիմա մեզի կը մնայ խօսիլ յատկապէս պաշտամունքի մասին, ինչպէս որ կ'իմանանք եւ կը կատարենք զայն բրիտանական Հատուրին Համաձայն:

Հարկ չկայ ուրեմն ըսելու, թէ ինչ է պաշտօնը կամ պաշտամունքը, եւ թէ ինչ տարրերովիւն կայ ներքին կամ արտաքին կամ հրապարակային պաշտամունքներուն մէջեւ. հարկ է միայն, որ ըսենք, թէ ինչպէ՞ս կը բաժնուին պաշտամունքները իրենց աստիճաններուն համեմատ, որոնք յունս-լատին բառերով կ'ըսուին *latría* եւ *dulia*, եւ զոր մեր լեզուին մէջ թարգմանուած կը գտնենք երբեմն երկրպագութիւն եւ մեծարանք բառերով եւ երբեմն՝ պաշտելութիւն եւ յարգութիւն բառերով:

Բուն պաշտելովիւնը կամ պաշտելութեան պաշտամունքը միայն Աստուծոյ է սեփական, իսկ յարգութեան պաշտամունքը ընծայելի կը նկատենք Աստուծոյ ընտրելի սուրբերուն կամ սիրելիներուն: Կայ նաեւ *hyperdulia*, որ եւ՝ զերայարգութիւն, միջնահաման աստիճան մը, տարբեր պաշտելութիւնէ եւ ուելի, քան յարգութիւնը, զոր ոմանք յատկապէս կազմած են Աստուածածին Մարիամու համար: Պաշտելութեան եւ յարգութեան աստիճանները ի դէպ է ցոյց տալ օրինակովը պատուոյ եւ մեծարանքի այն աստիճաններուն, զորս սովոր ենք ընծայել թագաւորին եւ տագանիին:

Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան